

ΛΑΙΩΗ ANNA, Χήρα του Εδουάρδου, πριγκίπισσα της Ουαλίας και γίου του βασιλιά Ερρίκου του ΣΤ', μετέπειτα γονάτα του Ριχάρδου

ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΚΟΡΗ ΤΟΥ ΚΛΑΡΕΝΣ (Μαργαρίτα Πλανταγενέτη)

Τα φαντάσματα εκείνων που θανάτωσε ο Ριχάρδος ο Γ'. Λόρδοι και άλλοι αξιωματικοί. Ένας αξιωματικός κήρυκας, ένας γραμματικός, πολίτες, φονιάδες, αγγελιοφόροι, στρατιώτες κτλ.

Η σκηνή στην Αγγλία.

ΠΡΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ 1η

Ένας δρόμος στο Λονδίνο.

(Μπαίνει ο ΓΚΛΟΣΤΕΡ.)

ΓΚΛ.

Τώρα της στενοχώριας το χειμώνα τον έκανε λαμπρή καλοκαιριά του Γιορκ ο ήλιος. Κι όλα πια τα σύννεφα, που σα φοβέρα στέκονταν, βαριά, πάνω απ' το σπίτι μας, θαρτήκανε στ' άπιατα βάρη του Ωκεανού. Τώρα στολίζουν τους κροτάφους μας δάφνες. Τ' άρματά μας, φραγμένα απ' τη μάχη, κρέμονται σε τρόπαια. Οι άγριοι του πολέμου αλαλαγμοί γίνηκαν χαφωτά πανηγύρια·

οι τρομερές πορείες μας, εύθυμοι χοροί.

Το μέτωπο του βλοσυρού πολέμου

έχει μερώσει πια. Και τώρα αυτός

—αντί να καρβαλάει τα σιδερόφραχτα άτια,

για να σπέρνει τον τρόμο στις καρδιές

των τρομερών εχτρών— χοροπηδάει

μέσα στην κάμαρη μιας όμορφης κοκόνας

κάτω από τους γλυκούς αχούς ενός λαγούτου. —

Εγώ όμως που δεν πλάστηκα για τέτοια

τρελά παιχνίδια κι ούτε για να ναρμισσεύομαι

μπροστά σ' ένα ερωτικό καθρέφτη·

εγώ που είμαι έτσι δα κακοφτιαγμένος,

και που μου λείπει του έρωτα η μεγάλη χάρη,

για να μπορώ κι εγώ να παχνιδίζω με καμιά λογερή καμωματαού νεράϊδα· γώ που 'μαι στερημένος από κάθε ωραία συμμετρία, προδομένος απ' τη φύση, που δολερά με παραμόρφωσε έτσι: άσχημος, άπλερος, βγαλμένος πριν της ώρας στον κόσμο που ανασταίνει: έτσι μισοφτιαγμένος, κι έτσι σακάττης και λειψός, ώστε κι οι σκύλοι ακόμη ορμούν και με γαβγίζουν όταν περνώ κουτσαίνοντας κοντά τους. — Ε, εγώ σ' αυτή τη χαύνη και μαλθακή εποχή της ειρήνης, δε βρίσκω διασκέδαση άλλη, για να διώχνω τον καιρό μου, παρεχτός να θωρώ τον ίσκιό μου στον ήλιο και να γελάω μονάχος για την ασκησιά μου. Γι' αυτό λοιπόν —σα δεν μπορώ να γίνω κι εγώ εραστής, για να χαρώ τούτες τις όμορφες γλυκομυητες μέρες— πήρα απόφαση να είμαι κακός και να μισώ τις άνεργες και μάταιες ηδονές της εποχής μας. Έχω στήσει παρίδες, έχω σπείρει γύρω διαβολικά ζιζάνια, γεμάτα κινδύνους, με λολές προφητείες, με λιβέλλους κι ονειράτα, για να βάλω θανάσιμο μίσος ανάμεσα στον αδερφό μου Κλάρενς και το βασιλιά. Κι αν είναι ο βασιλιάς Εδουάρδος τόσο δίκαιος κι ειλικρινής, όσο είμ' εγώ πανούργος, φεύγτης και πύβουλος: απόψε ο Κλάρενς, δίχως άλλο, θα βρεθεί κλεισμένος στη στενή φυλακή.

γιατί, καθώς ειπώθη από κάποιον προφήτη, ο Γάμμα θα το κλείσει του Εδουάρδου το σπίτι. — Όμως κρυφτείτε, στοχασμοί, μες στην ψυχή μου, γιατί βλέπω τον Κλάρενς.

(Μπαίνουν ο ΚΛΑΡΕΝΣ, που τον συνοδεύει φρουρά, και ο ΜΠΡΑΚΕΜΠΟΥΡΥ.)

Καλημέρα, αδερφέ. Τι πάει να πει η σπλισμένη αυτή φρουρά που ακολουθεί τη χάρη σου;

Η Μεγαλειότητά του,

για την προσωπική μου ασφάλεια, μου 'δωσε αυτή τη συνοδεία για να με πάει στον Πύργο. Για ποικν αιτία;

Γιατί με λένε Γεώργιο.

Αλίμονο, κόρέ μου, αυτό δεν είναι, βέβαια, δικό σου λάθος. Θα 'πρεπε, καλύτερα,

να είχε στείλει εκεί μέσα το νουό σου.

Ω, ίσως θέλει η Μεγαλειότητά του

να σε βαρτίσει πάλι μες στον Πύργο.

Όμως τι τρέχει, Κλάρενς; Μπορώ να το μάθω;

Σαν το μάθω κι εγώ, Ρυχάρδε — γιατί σε βεβαιώνω πως δεν ξέρω ακόμη τίποτα.

Όμως, απ' ό,τι ακούω, ο βασιλιάς μας

πιστεύει τελευταία σε προφητείες κι ονειράτα,

και σβήνει από το αλφάβητο το Γάμμα,

και λέει πως ένας μάγος του 'πε πως το Γάμμα

θα τον αφήσει δίχως κληρονόμους. Κι άμα

βρήκε πως τ' όνομά μου αρχίζει από το Γάμμα, πίστεψε πως εγώ θα κάνω αυτό το θάμα.

Γι' αυτά, λένε, και γι' άλλα τέτοια παραμύθια,

και σ' όλα τα φαρμακερά ερπετά της γης—
να πέσει άπάνω στον άθλιο κακούργο
που με το θάνατό σου

μας έριξε σε τέτοιαν άθλια σύφορά!

Αν ποτέ του αποχτήσει παιδί, να 'ναι τέρας,
απόρρημα, βγαλμένο πριν της ώρας,

που η αφύσικη ασκησιά του να τρομάξει
της μάνας του τα μάτια,

όταν αυτή, γεμάτη ελπίδα, θα γυρίσει

για να το δει — και κληρονόμος να 'ναι
της δυστυχίας εκείνου!

Αν ποτέ έχει γυναίκα,

ο θάνατός του πιο άθλια να την κάνει,

παρ' ό,τι εμένα ο θάνατος του αντρός μου
κι ο θάνατός σου! —

Ελάτε, πάρτε τόρα το ιερό φορτίο σας,

που το σκόσαμε απ' τον Άγιο Παύλο,

κι ας το πάμε στο Τσέρου να το θάψουμε.

Κι αν κουραστέιτε, σταμαστήστε πάλι!

να πάρτε ανάσα, αφήνοντας εμένα

να θρηνώ το νεκρό του Ερρίκου βασιλιά!

(Οι νεκροφόροι σηκώνουν το φέρετρο και προχωρούν.

Μπάνει ο ΓΚΛΟΣΤΕΡ.)

ΓΚΛ.

Σταθείτε εσείς, κι αφήστε καταγής το λείψανο!

ANNA

Ποιος μάγος σκοτεινός κάλεσε αυτόν το δαίμονα

για να εμποδίσει το ιερό μας έργο;

ΓΚΛ.

Αχρείοι!

αφήστε αμέσως κάτω αυτό το λείψανο,
γιατί θα κάνω, μα τον Άγιο Παύλο, λείψανο
όποιον δεν υπακούσει.

Μιλόρδε, στάσου πέρα, να διαβεί ο νεκρός.

Αχρείο παλύσκολο! Εσύ να σταθείς,

όταν εγώ προστάζω. — Σήκωσ' το κοντάρι σου
πιο πάνω από το στήθος μου

ή μα τον Άγιο Παύλο, σε ξαπλώνω χάμω
και σε πατώ, χαμένη, για το θράσος σου.

(Οι νεκροφόροι αφήνουν καταγής το φέρετρο.)

ANNA

Τι τρέμετε; Φοβόσαστε; Αχ, αλίμονο,

δεν αδικώ κανένα: είστε θνητοί,

και του θνητού το μάτι δεν μπορεί

ν' αντικρίσει το διάβολο. —

Φύγε από δώ, φριχτέ μεσίτη του Άδη!

Είχες δύναμη μόνο στο θνητό κορμί του,

στην φυγή του δεν έχεις. Λοιπόν φύγε!

Άγια φυγή, κάνε έλεος, μην οργίζεσαι έτσι!

Για το Θεό, φύγε, δαίμονα απαίσει.

Μη μας ταράξεις πια. Γιατί έχεις κάνει

τον ωραίο τούτον κόσμο κόλασή σου,

γεμάτη από φωνές που καταριούνται

κι απ' αναστεναγμούς βαριούς.

Αν σ' ευφραίνει να βλέπεις τα φριχτά σου

τα έργα, κοίτα το δείγμα αυτό

της κακουργίας σου! —

Ω, άχροντές μου, δείτε, δείτε, τις πληγές

του νεκρού βασιλιά που άνοιξαν τα πηγμένα

στόματά τους και στάζουν αίμα πάλι! —

ΓΚΛ. Μ' ανάγκασε η κακή της γλώσσα, που ήθελε να ρίξει απάνω στις αβίδες μου πλάτες τα εγκλήματα εκείνών.

ANNA

Σ' ανάγκασε μονάχα η αμφοβόρα φυγή σου, που δεν ονειρευότανε άλλο ποτέ από φόνους. Σου δε σκότωσες τούτον το βασιλιά;

ΓΚΛ.

Το δέχομαι.

ANNA

σκαντζόχοιρο; Τότε ας δεχτεί κι ο Θεός

να κολαστείς για τούτο το έγκλημά σου!

Ω, τι αγαθός κι ευγενικός και δίκαιος που ήταν!

Γι' αυτό του πρέπει η Βασιλεία των Ουρανών, όπου βρίσκεται τώρα.

ANNA

Ναι, έχει πάει

στον ουρανό, όπου εσύ ποτέ δε θα πας.

Τότε να μου χρωστά και χάρη που τον βοήθησα

να πάει. Γιατί ήταν πιο πολύ εκεί πάνω

η θέση του παρά στη γη.

Κι εσένα η θέση σου

δεν είναι αλλού παρά στην Κόλαση.

Ω, ναι:

και μια άλλη θέση αν θέλεις να σ' την πω.

Ω, καμιά φυλακή.

Απόλαση.

Η κρεβατοκάμαρά σου.

Αναπαμό να μη γνωρίσει η κάμαρα

όπου πλαγιάζεις!

Κι ούτε θα γνωρίσει

ενόσω δεν πλαγιάζω δίπλα σου.

Το ελπίζω.

ANNA

ΓΚΛ. Εγώ το ξέρω. Όμως, γλυκιά λαίδη Άννα —για ν' αφήσουμε πια τη ζωηρή μας συζήτηση και νά 'ρθουμε σε μια ηριχότερη ομιλία—, όποιος ήταν η αιτία γι' αυτό τον πρόωρο θάνατο των Πλανταγενετών,

του Ερρίκου και του Εδουάρδου, δεν είναι

ένοχος όσο κι εκείνος που 'κανε το φόνο;

Εσύ ήσουνα η αιτία κι εσύ ο κατάρατος φονιάς.

Αιτία ήταν η ομορφιά σου:

η ομορφιά σου που ερχότανε στον ύπνο μου

και με παρακινούσε να δώσω το θάνατο

σ' όλο τον κόσμο, ναι, για να μπορέσω

να ζήσω μια ώρα στη γλυκιά σου αγάλη.

Αν πίστευα ό,τι λες, φονιά, τούτα τα νύχια

θα 'χαν ξεσκίσει κιόλα από το πρόσωπό μου

αυτή την ομορφιά.

ΓΚΛ.

Τούτα τα μάτια

δε θα 'στρεγαν ποτέ να ιδούν το ρήμαγμα

της γλυκιάς σου ομορφιάς. Δε θα μπορούσες

να της κάνεις κακό, αν ήμουνα κοντά σου.

Γιατί, όπως ο ήλιος δίνει τη χαρά στον κόσμο,

έτσι κι αυτή σ' εμένα.

Είναι το φως μου, η ζωή μου.

Μαύρη νύχτα

να σκεπάσει το φως σου,

και θάνατος τη ζωή σου!

Μην καταριέσαι τον εαυτό σου, ουράνιο πλάσμα,

γιατί τί είσαι εσύ και τα δυο.

Μακάρι να 'μουν,

για να σ' εκδικηθώ.

ANNA

ΓΚΛ.

ANNA

- ΓΚΛ. Θα ήταν αφύσικο να εκδικηθείς αυτόν που σ' αγαπά.
ANNA Δίκαιο και λογικό θα 'ταν να εκδικηθώ τον άνθρωπο που σκοτώσε τον άντρα μου.
ΓΚΛ. Ο άνθρωπος που σου πήρε, δέσποινα, τον άντρα σου το 'κανε για να πάρεις άλλον πιο καλό.
ANNA Πιο καλός δεν υπάρχει άλλος στον κόσμο.
ΓΚΛ. Υπάρχει κάποιος άλλος που σ' αγαπά καλύτερα.
ANNA Πώς λέγεται;
ΓΚΛ. Πλανταγενέτης.
ANNA 'Ετσι λεγόταν εκείνος.
ΓΚΛ. Το ίδιο λέγεται κι αυτός, μα είναι καλύτερος.
ANNA Πού είναι;
ΓΚΛ. Εδώ.
(Η ANNA τον φτύνει.)
ANNA Γιατί με φτύνεις; ^{Μαμάκι} Άμποτε να ήταν για σένα φονικό φαρμάκι!
ΓΚΛ. Ποτέ φαρμάκι δεν εβγήκε από ένα τέτοιο γλυκό μέρος.
ANNA Ποτέ δε στάθηκε φαρμάκι σε φριχτότερα φρένο. Φύγε από μπροστά μου! Μου πληγώνεις τα-μάτια.
ΓΚΛ. Τα δικά σου μάτια πλήγωσαν τα δικά μου, ωραία μου δέσποινα.
ANNA Μακάρι να ήταν βασιλίσκοι, να σε σκότωναν!
ΓΚΛ. Μακάρι να 'ταν, για να πέθαινα μεμιάς ^{ηλίτη} τί τώρα με σκοτώνουν, κι όμως ζω.

- Αυτά τα μάτια σου έκαναν τα μάτια μου να κλάψουνε πικρά, και ντρόπιασαν το φως τους με ποτάμια από δάκρυα-παιδικά: τούτα τα μάτια που δεν έχρυσαν ποτέ συμπόνιας δάκρυα: ούτε τότε που 'κλαιγαν ο πατέρας μου ο Γιορκ και ο Εδουάρδος, ακούγοντας τον άθλιο γόο που 'κανε ο Ρούτλανδ όταν ο μαύρος Κλίφορντ έσειε το σπαθί του απάνω απ' το κεφάλι του, ούτε τότε που ο αντρείος πατέρας σου ιστορούσε σαν το παιδί, τη θλιβερή θανά του δικού μου πατέρα, και είκοσι φορές σταμάτησε η μυλιά του απ' το αναριγητό κι από το κλάμα — έτσι που όλοι όσοι ακούγαν είχαν σιγή τα πρόσωπα, σα δέντρα ύστερ' από βροχή.
Κείνες τις μαύρες μέρες, τ' ανηρία μου-μάτια καταφρονούσαν τ' αδύναμα δάκρυα-μα ό,τι δεν μπόρεσε να κάνει η τόση λύπη το πέτυχε η ομορφιά σου, και τα 'κανε να τυφλωθούν από το κλάμα.
Ποτέ δεν έχω πέσει να παρακαλέσω ούτε φίλο ούτε εχθρό: η γλώσσα μου δεν έμαθε ποτέ τα λόγια τα γλυκά της κολακείας: μα τώρα που ο σκοπός μου είναι τα κάλλη σου, παρακαλεί η περιφρανη καρδιά μου και ανηγκάζει τη γλώσσα μου να σου μιλήσει.

(Η ANNA τον κοιτάζει με καταφρόνια.)

Μην τα βάζεις να δείγνουν τέτοια καταφρόνια
τα χείλια σου, γιατί έχουνε πλαστεί
μόνο για να φιλούν, ^{αλλά όχι} μάλισθ, κι όχι
για να καταφρονούν. Αν δεν μπορεί η καρδιά σου
να συγχωρέσει, και γυρεύει εκδίκηση,
να! πάρε αυτό το κοφτερό σπαθί, κι αν θέλεις,
βύθισέ το σε τούτο το πιστό μου στήθος,
για να φύγει η ψυχή που σε λατρεύει.
Το προσφέρω γυμνό στο θανάσιμο χτύπημα,
και σου ζητώ γονατιστός το θάνατο.

(Της δίνει το σπαθί και γονατίζει ξεσκεπάζοντας το στήθος του.)

Όχι, μην περιμένεις· γιατί εγώ τον σκότωσα
το βασιλέα Ερρίκο. —

(Η ANNA στρέφει το σπαθί κατά το στήθος του.)

Μα η ομορφιά σου
μ' έσπρωξε να το κάνω. Χτύπα! Εγώ τον σκό-
τωσα και τον Εδουάρδο.

(Η ANNA στρέφει πάλι το σπαθί κατεπάνω του.)

Μα η θεία μορφή σου
μ' ανάγκασε σ' αυτό.

(Η ANNA αφήνει το σπαθί να πέσει.)

Πάρ' το σπαθί μου πάλι ή πάρε εμένα.
Σήκω, υποκριτή!

Αν και ποθώ το θάνατό σου, δεν το θέλω
να γίνω ο δήμιός σου εγώ.

Ε, τότε,
πες μου να σκοτωθώ, και θα το κάνω.

ANNA

ΓΚΛ.

Σου το έχω πει.

Μου το είπες στο θυμό σου. Πες το πάλι,
και τούτο εδώ το χέρι, που για την αγάπη σου
σκοτώσε την αγάπη σου,

θα σκοτώσει, γι' αγάπη σου, μια αγάπη
πολύ πιστότερη· και θα 'σαι εσύ η αιτία
και για τους δυο θανάτους.

Πώς ήθελα να ξέρω την καρδιά σου!

Τη φανερώνει η γλώσσα μου.

Φοβάμαι και τα δυο πως είναι ψεύτικα.

Τότε δε στάθηκε άθρησκος αληθινός στον κόσμο.
Καλά, καλά, βάλ' το σπαθί στη θήκη.

Πες μου λοιπόν πως είμαστε πια φίλοι.

Αυτό θέγ για το δούμε αργότερα.

Όμως μπόρώ να ζω με την ελπίδα;

Όλοι, θαρρώ, με μιν ελπίδα ζούμε.

Δέξου από μένα αυτό το δαχτυλίδι·

Δέχομαι· δε θα πει παραχωρό.

(Φορεί το δαχτυλίδι.)

Δες, όπως ζώνει αυτό το δαχτυλίδι·
το δαχτυλό σου, έτσι κλείνει και το στήθος σου
τη δόλια μου καρδιά. Κράτησ' τα και τα δυο,
γιατί είναι και τα δυο δικά σου. Κι αν μπορεί
ο αφοσιωμένος δούτοχος κέτης σου
να ζητήσει μια χάρη

από το σπλαχνικό σου χέρι, θα του κάνεις
τη ζωή του για πάντα ευτυχημένη.

Τι θες λοιπόν;

Ν' αφήσεις

ANNA

ΓΚΛ.

αυτό το πενήμιμο έργο σ' αυτόν που 'χει
μεγαλύτερο λόγο να πονεί,
και να φόνεις αμέσως για το Κρόσμπυ
κι εκεί

—σα θάψω μ' όλη την πρεπούμενη πομπή
το σώμα αυτού του τίμου βασιλιά,
στού Τσέρσου τη μονή, και ραντίσω τον τάφο του
με της μετάνοιας μου τα δάκρυα— θά 'ρθω α-
μέσως να σου προσφέρω τις υπηρεσίες μου.
Για πολλούς λόγους που δεν ξέρεις, σε ικετεύω,
κάνε μου αυτή τη χάρη.

Μ' όλη μου την καρδιά. Και χαίρομαι σ' αλήθεια
να βλέπω που έχεις έτσι μετανιώσει.

Τρέσσελ και Μπάρκλυ, θα 'ρθετε μαζί μου.
Δε μ' αποχαφετάς;

ANNA

ΓΚΛ.
ANNA

Ζητάς πολλά.

Όμως αφού με μαθαίνεις εσύ
πώς να σε κολακέψω,
φαντάσου πως σου το 'χω πει το χείρε.

(Φεύγει μαζί με τον ΤΡΕΣΣΕΛ και τον ΜΠΑΡΚΛΥ.)

ΓΚΛ. Κύριοι, σργώστε το νεκρό.

ΑΡΧ. Για το Τσέρσου, ^{καθώς} μιλώρδε;

ΓΚΛ. Όχι: στους Καρμελίτες.

Κι εκεί θα με προσμένετε όσο νά 'ρθω.

(Φεύγουν όλοι εξόν από τον ΓΚΛΟΣΤΕΡ.)

Ζήτησε την αγάπη μιας γυναίκας
κανείς ποτέ με τέτοιο τρόπο; Κέρδισε
κανείς ποτέ με τέτοιο τρόπο μια γυναίκα;

Θα την κάνω δική μου.

Μα δε θα την κρατήσω για πολύ.

Πώς! Εγώ που της σκότωσα άντρα και πατέρα,
να την πιάσω στα δίχτυα μου, την ώρα
που πλημμυρόδε το άγριο πάθος στην καρδιά
της —με κατάρεις στο στόμα, στα μάτια της
δακρυα, μπροστά στο ματωμένο μάρτυρα του
μίσους της—

έχοντας το Θεό και τη συνείδησή της
και εκείνο εκεί το φέρετρο εναντίό μου
κι ούτ' έναν με το μέρος μου, έξω απ' το διά-
βολο και το υποκριτικό μου τούτο πρόσωπο·
κι όμως να την κερδίσω,

— όλο τον κόσμο με το τίποτα! Α!

Τον λημονήσσε κιόλαε

τον τίμο εκείνο πρίγκιπα Εδουάρδο,
τον άντρα της, που απάνω στο θυμό μου
τον σκότωσα στο Τιούξμπερυ,

πάνε τρεις μήνες; Άντρα πιο αγαθό,
πιο αγαπητό, έτσι προικισμένο σπάταλα
από τη φύση, νέο, γενναίο και συνετό,
κι έτσι βασιλικό δε θα μπορέσει
να βγάλει ο κόσμος άλλον.

Κι ύστερα απ' όλα αυτά, θα ταπεινώσει
τα μάτια της πάνω σε μένα, που 'κοφα
το άνθος του αγαθού εκείνου πρίγκιπα,
και την έκανα χήρα (για να μώρεται)
στο θλιβερό κρεβάτι της;

Σε μένα που ούτε το μισό του δεν αξίζω;

Σε μένα, τον κουτσό και τον κακόβουρο;

Στοιχηματίζω το δουκάτο μου όλο
για ένα όβολο της διακονιάς, πως άσχημα
έχω κρίνει ως τα τώρα τον εαυτό μου.
Μα τη ζωή μου, αυτή με βρίσκει — αν κι ο ίδιος
δεν μπορώ να το δω —
άντρα με θαιμαστή ομορφιά.
Θα μπω στα έξοδα να πάρω έναν καθρέφτη,
και να βάλω ένα δυο ντουζίνες ράφτες
να σπουδάσουν τις μόδες
του θα με κάνουν πιο κομψό. Αφού, επιτέλους,
κέρδισα την αγάπη του εαυτού μου,
θα ξοδέψω και κάτι για να την κρατήσω.
Μα πρώτα ας βάλουμε το φέλο μας στον τάφο
κι ύστερα θα γυρίσω στην αγάπη μου
με στεναγμούς και δάκρυα.
Μέχρι να πάρω καθρέφτη, λάμπη, ήλιε, φηλά μου
καθώς θα περπατώ, να βλέπετε τη σιά μου.

(Φεύγει.)

ΣΚΗΝΗ 3η

Ένα δωμάτιο στο παλάτι.

(Μπαίνουν η βασίλισσα ΕΛΙΣΑΒΕΤ και οι λόρδοι
ΡΙΒΕΡΣ και ΓΚΡΕΪ.)

ΡΙΒ. Κάνε, βασίλισσά μου, υπομονή;
η Μεγαλειότητά του, να 'σαι βέβαιη,
θα βρει και πάλι την καλή του υγεία.

ΓΚΡΕΪ Η ανησυχία που δείχνεις χειροτερεύει
την κατάσταση σου.
Ωστε, για το Θεό, δείξου γενναία, και κοίτα
να ζωρέψεις τη χάρη του μ' εύθυμα λόγια
και τρόπους χαρωπούς.
ΕΛΙΣ. Τι με προσμένει,
άμα πεθάνει αυτός;
ΡΙΒ. Κανένα άλλο κακό
εξόν απ' το χαμό ενός τέτοιου βασιλιά.
ΕΛΙΣ. Ένας τέτοιος χαμός κλείνει όλα τα κακά.
ΓΚΡΕΪ Ο Θεός σ' έχει ευλογήσει μ' έναν άξιο γιο,
να 'ναι παρηγοριά σου όταν εκείνος φύγει.
ΕΛΙΣ. Αχ, είναι νέος, κι ως να φτάσει σε ηλικία,
θα τον κηδεμονεύει ο Ριχάρδος του Γκλόστερ,
που ούτ' εμένα αγαπά, ούτε από σας κανέναν.
ΡΙΒ. Ωστε διορίστη αυτός επίτροπός του;
ΕΛΙΣ. Έχει αποφασιστεί, δε διορίστηκε ακόμη
μα αυτό θα γίνει, αν πάθει ο βασιλιάς.
(Μπαίνουν ο ΒΟΥΚΙΓΧΑΜ και ο ΣΤΑΝΛΕΪ.)
ΓΚΡΕΪ Να, έρχονται κι οι λόρδοι Βούκιγγαμ και Στάν-
λεϋ.
ΒΟΥΚ. Εύχομαι καλημέρα στη βασίλισσά μου.
ΣΤΑΝΛ. Ο Θεός να της δίνει τη χαρά που 'χε πάντα.
ΕΛΙΣ. Η κόρησα του Ρίτμοντ, λόρδε Στάνλεϋ,
δε θα 'λεγε το «αμήν» στην προσευχή σου.
Ωστόσο, Στάνλεϋ, μ' όλο που 'ναι αυτή
γυναίκα σου και που δε μ' αγαπά,
σε βεβαιώνω, καλέ μου λόρδε,
πως δε σου 'χω εσένα καμιά κακία

Τόση είχαν δύναμη οι φριχτές, λοιπόν, κατάρες του Γιορκ, ώστε χρειάστηκε να πεθάνει ο Ερρίκος, να πεθάνει ο γλύκος μου ο Εδουάρδος, να χαθεί η βασιλεία τους, και να στείλουν εμένα σε σκληρή εξορία, για να ξεπληρωθεί μονάχα ο θάνατος ενός κακότροπου παιδιού; Μπορούνε να διατραπούν τα σύννεφα οι κατάρες και ν' ανεβαινούν ως τον ουρανό; Ε, τότε ανοίχτε δρόμο, σύννεφα σκοτεινά, στις άγιες μου κατάρες! Αν δε χαθεί στον πόλεμο, ας πεθάνει απ' τις παραλυσίες του ο βασιλιάς σας, όπως πήγε ο δικός μας από φόνο, για να τον κάνει εκείνον βασιλιά. Ο γιος σου ο Εδουάρδος, που ναι πράγματις τώρα της Ουαλίας, στη θέση του δικού μου Εδουάρδου, που ήταν πρίγκιπας της Ουαλίας, να πεθάνει κι αυτός στα νιάτα του από βίαιο θάνατο! Κι εσύ, που αντί για μένα είσαι βασίλισσα, να δεις τον ξεπεσμό σου όπως εγώ! Να μακρύνουν τα χρόνια της ζωής σου για να κλας τον παιδιώ σου το χαμό και να βλέπεις μιαν άλλη, όπως εμένα εγώ, να 'χει ντυθεί τ' αξιωματά σου, όπως εσύ ντύθηκες τα δικά μου! Η ευτυχία σου να πεθάνει πολύ πριν από σένα. Κι ύστερ' από πολλές βασανισμένες ώρες, να ξεψυχήσεις δίχως άντρα, δίχως

παιδιά, δίχως βασιλείο! — Ρίβερς και Ντόρσετ, ήσαστε μπροστά, — κι εσύ 'σουν, λόρδε Χάστινξ, όταν σκότωσαν με φονικά μαχαίρια το παιδί μου. Παρακαλώ, Θεέ μου, να μη φτάσει κανένας από σας το φυσικό του τέλος, παρά να κόψει τη ζωή του πρόωρα κάποιο κακό αναπάντεχο!

Πάψε τ' απαίσια λόγια σου, γριά στήγγλα! Και να σ' αφήσω εσένα; Ω, όχι, σκύλε, θα μ' ακούσεις κι εσύ. Αν κρύβει ο ουρανός καμιά φριχτή πληγή του που να ξεπερνάει όλες που θα μπορούσα να ευχηθώ για σένα, ω! ας τη φυλάξει ως να ωρμάσουν οι αμαρτίες σου, κι ύστερα πια ας ξεσπάσει την οργή του πάνω σε σένα, τον εχθρό της ησυχίας του δόλιου τούτου κόσμου! Άμποτε το σκυλάκι της αμαρτίας σου να δαγκώνει την ψυχή σου να υποψιάζεσαι πάντα για προδότες τους φίλους σου και να 'χεις τους χειρότερους προδότες γι' ακριβούς σου φίλους! Ύπνος να μην κλείσει ποτέ τα κακούργα σου μάτια, εξόν αν είναι για να σε τρομάξει κακός βραχνάς με ολάκερη μια κόλαση από φριχτούς διαβόλους!

Ω σημειωμένο τέρας, κάτρε χαλαστή, που 'ρθες σ' αυτόν τον κόσμο σφραγισμένος για να 'σαι κάθαμα της γης και γιος της Κόλασης!

Νερόπιασμα της βαριάς κοιλιάς της μάνας σου!

ΓΚΛ.
ΜΑΡΓ.

Σεχαμερέ καρπέ του πατέρα σου! Απόβρασμα της τιμής, πλάσμα απαίσιο —

ΓΚΑ.

Ριχάρδε!

ΜΑΡΓ.

Εί!

ΓΚΑ.

Δε σ' έκραξα.

ΜΑΡΓ.

Συμπάθησέ με,

γιατί θαρρούσα πως σε μένα τα 'λεγες

όλα αυτά τα πιρά σου λόγια.

ΜΑΡΓ.

Βέβαια,

σε σένα τα 'λεγα: όμως δε ζητούσα

να μου απαντήσεις. Άσε να τελειώσω

την κατάρα μου!

ΓΚΑ.

Το 'κανα για σένα εγώ.

Τελειώνει με τη λέξη «Μαργαρίτα».

Κι έτσι έπεσε η κατάρα σου σε σένα απάνω.

ΕΛΙΣ.

Δυστυχισμένη ψεύτικη βασίλισσα,

μάταιη εικόνα της δικής μου τύχης!

ΜΑΡΓ.

Τι ρίχνεις ζάχαρη σ' αυτή τη φουσκωμένη

αράχνα, που ζητάει να σε τυλίξει

στα φονικά της δίχτυα;

Αστόχαστη, λολή, τροχίζεις το μαχαίρι

που θα σε θανατώσει! Θά 'ρθει ημέρα

που θα ζητήσεις τη βοήθειά μου

για να καταρραστείς το καμπούρικο τούτο

φορμακερό βατράχι.

ΧΑΣΤ.

Κρότα, ψευτομάντισσα,

τις φρενιασμένες σου κατάρες, γιατί πια

θα σωθεί η υπομονή μας.

ΜΑΡΓ.

Ντραπεύτε, άθλιοι!

εσείς με κάνετε να χάσω τη δική μου.

Θα 'πρεπε να σου μάθουμε το χρέος σου.

Για να μου το μαθαίνετε εσείς, θα 'πρεπε

να κάνετε το χρέος σας σε μένα.

Να με μάθετε εμέ, να μαι βασίλισσά σας,

και να μάθετε εσείς να με υπακούετε.

Ναι, μάθετε το χρέος αυτό στον εαυτό σας!

Μη συζητείς μ' αυτήν: είναι τρελή.

ΝΤΟΡ.

Σιωπή, κύριε μαρκήσιε, ντράπου λίγο.

ΜΑΡΓ.

Το αξίωμά σου το νικόποπο δεν έχει

ακόμη πολλή πέραση. Αχ, άμποτε

να νιώσει η ανήλική σου ευγένεια τι θα πει

να το χάσει κανένας και να δυστυγήσει!

Όσοις στέκουν ψηλά τους σειούνε οι άνεμοι,

κι αν πέσουν κάτω γίνονται κομμάτια.

ΓΚΑ.

Καλή πράγματι αλήθεια αυτή, μαρκήσιε:

Γράψε τη στο μυαλό σου.

ΝΤΟΡ.

Είναι και για σένα

καλή, μιλόρδε, όσο και για μένα.

ΓΚΑ.

Ναι, και πολύ περισσότερο. Μα εγώ γεννήθηκα

τόσο ψηλά: η γενιά μας χτίζει τις φωλιές της

ψηλά, στον κέδρων τις κορφές και παίζει

με τους ανέμους, κι αφήφρά τον ήλιο.

Και σκοτίζει τον ήλιο — σχ, αλίμονο!

ΜΑΡΓ.

το μαρτυράει απ' του Άδη τα σκοτάδια

ο γιος μου που το λώλαμπρο το φως του

το τύλιξε μες στην αιώνια νύχτα

η μαύρη σου μανία. Η γενιά σου φωλιάζει

στη φωλιά της γενιάς μας. Ω Θεέ,

που το βλέπεις, τιμώρησέ τον. Ό,τι

αποχτήθηκε μ' αίμα,
μ' αίμα και να χαθεί!

ΒΟΥΚ.

Σώπαινε πια:

από ντροπή, αν όχι από έλεος.

Μη μου μιλάτε για ντροπή και για έλεος.

Χωρίς έλεος φερθήκατε σε μένα,

κι αδιάντροπα μου πνίξατε όλες τις ελπίδες.

Έλεος τώρα για μέναν είν' η οργή μου.

η ντροπή μου, ζωή. Κι αυτή η ντροπή μου

ας θρέφει πάντα την οργή του πόνου μου.

Σώπαινε πια, σώπαινε πια.

ΒΟΥΚ.

ΜΑΡΤ.

Εσένα

σου φιλό, γενναίε Βούκιγγαμ, το χέρι

για δείγμα ομόνοιας και φιλίας μαζί σου.

Την ευλογία του Θεού να 'χετε λόγου σου

και η ευγενικά γενιά σου! Σ'υ δεν έχεις

με το αίμα μας λεκιάσει τη στολή σου,

κι ούτε γι' άλλον κανέναν από δω.

ΒΟΥΚ.

Κι ούτε γι' άλλον κανέναν από δω.

Γιατί οι κατάρες δεν περνούν πέρ' απ' τα χείλια
που τις προφέρουν στον αέρα.

ΜΑΡΤ.

Όχι:

ανεβαίνουν ψηλά στον ουρανό

και ξυπνούν τη γλυκιά του Θεού ειρήνη.

Ω Βούκιγγαμ, φυλάξου απ' αυτό το σκυλί!

Σαν κουνεί την ουρά του σε διαγκώνει:

κι όταν δαγκώσει, το φαρμακερό του

το δόντι ανοίγει αγιάτρευτες πληγές.

Μην έχεις τίποτε μαζί του, έχει το νου σου:

η αμαρτία, ο θάνατος κι η Κόλαση

τον έχουνε σφραγίσει, κι όλοι οι δαίμονές τους
είναι στη δουλεψή του.

ΓΚΛ.

Τι λέει αυτή, μλόρδε Βούκιγγαμ;

ΒΟΥΚ.

Ω, τίποτα σπουδαίο, καλέ μου κύριε.

ΜΑΡΤ.

Τι; Με περιφρονείς για τις καλές μου
τις συμβουλές; Και κολακεύεις, τώρα,

αυτόν το σατανά, που λέω να τον προσέχεις;

Ω, να το θυμηθείς αυτό μια μέρα,

σα θα σταράζει την καρδιά σου ο πόνος,

και να πεις, κείνη η δόλια η Μαργαρίτα

ήταν προφήτης! Ωστε υποταχτείτε

στο μίσος του, και τούτος στο δικό σας,

κι όλοι μαζί στο μίσος του Θεού.

(Φεύγει.)

ΧΑΣΤ.

Μου σήκωσαν τις τριχές οι κατάρες της.

ΡΙΒ.

Και μέναν' απορώ πώς είν' ελεύτερη.

ΓΚΛ.

Δεν την κατηγορώ' μα την άγια Παρθένα,

της έγιναν πολλά άδικα, και μετανιώνω

για όσα απ' αυτά βαραινούνε κι εμένα.

ΕΛΙΣ.

Εμένα τίποτ' απ' αυτά δε με βαραινεί.

ΓΚΛ.

Κι όμως εσύ 'χες όλη την ωφέλεια.

Εδέχτηκα πολύ θερμός εγώ, να κάνω

καλό σε κάποιον που ήταν αρκετά ψυχρός

για να το λημονήσει. Ωστόσο ο Κλάρενς,

στην πίστη μου, πληρώνεται σωστά.

Τον κάνουν για τους κόπους του θρεφτάρι

μέσα στο στάβλο. Ο Θεός ας συγχωρέσει

εκείνους που 'ν' η αιτία!

ΡΙΒ.

Πολύ χριστιανικό

και ενάρετο είναι να προσεύχεται κανείς
γι' αυτούς που μας αδιάσταν.

ΓΚΛ.

αυτό διδάσκει η φρόνηση. —
(Στον εαυτό του.)

τώρα, θα καταριόμουν τον εαυτό μου.
(Μπαίνει ο ΚΑΙΣΜΠΥ.)

ΚΑΡΤ.

Δέσποινά μου, σε θέλει ο βασιλιάς, —
και τη χάρη σου επίσης, —
κι εσάς, μιλόρδοι!

ΕΛΙΣ.

ερχόμαστε μαζί;
Καλά, Καίσιμπυ. — Κύριοι,

ΡΙΒ.

Στους ορισμούς σου.

(Φεύγουν όλοι εξόν από τον ΓΚΛΟΣΤΕΡ.)

ΓΚΛ.

Κάνω εγώ το κακό, κι ύστερα είμαι εγώ ο πρώτος
που βάζω τις φωνές. Τα κρύφια εγκλήματα
που σκαρώνω τα ρίχνω σ' άλλων πλάτες.
Για τον Κλάρενς, που πράγματι
εγώ τον έχω κλείσει στα σκοτάδια,

κλαίω μπροστά στα γελόια αυτά κορόιδα,
τον Στάιλεϊ και τον Χάστιγξ και τον Βούιγγαμ,
και λέω πως η βασίλισσα κι η κλίμα της
κεντρίζουν την οργή του βασιλιά μας
εναντίον του αδερφού μου. Κι αυτοί το πιστεύουν
και με παρακινούν να εκδικηθώ τον Γκρέυ,
τον Ρίβερς και τον Βόγκαν. Τότε αναστενάζω
και τους λέω με τα λόγια απ' το Ευαγγέλιο

Shylock

60

πως ο Θεός προστάζει να πληρώνουμε
με το καλό το κακό που μας κάνουν.
Κι έτσι ντύνω τη γύμνια της κακίας μου
με τα παλιά αποκόμματα που κλέβω
απ' τις Γραφές, και φανόμια άγιος,
ίσια ίσια όταν κάνω χρέη διαβόλου.

Όμως σιωπή, γιατί έρχονται οι άνθρωποί μου!

(Μπαίνουν δύο φονιάδες.)

Λοιπόν, γενναία μου κι αξία παλικάρια,
είστε έτοιμοι για το έργο;

Α΄ ΦΟΝ.

Μάλιστα, άρχοντα,
κι ήρθαμε εδώ να πάρουμε την άδεια,
για να χυμμε το λεύτερο να μπούμε.
Πολύ σωστά! Εδώ την έχω.

ΓΚΛ.

(Τους δίνει την άδεια.)

Σαν τελειώσετε
πηγαίστε στο Κρόσμπυ. Μα κοιτάχτε,
κύριοι, να 'στε γοργοί στην εργασία σας,
κι αλύπητοι μαζί: και μην ακούστε
αυτά που θα σας πει: Γιατί ο αδερφός μου
μυλεί με τέχνη, και μπορεί να σας μαλάξει
αν δώστε προσοχή.

Α΄ ΦΟΝ.

Έγνοια σου, αφέντη:
δε θα στήσουμε εμείς μ' αυτόν κουβέντα.
Τα λόγια είναι φτώχεια. Μόνο ησύχασε.
Τα χέρια θα δουλέψουν: όχι οι γλώσσες μας.
Απ' τα μάτια σας βγαίνουν στουρναρόπετρες,
την ώρα που απ' τα μάτια των ανόητων

ΓΚΛ.

61

κείνου που 'χασα εγώ.
Κι ο γιος σου ο Κλάρενς πέθανε, που σκότωσε
τον Εδουάρδο μου· κι όσοι είχανε μείνει
θεατές στην τραγωδία εκείνη:

ο άπιστος ο Χάστριτζ, ο Ρίβερς, ο Βόγκαν
κι ο Γκρέυ καθήκαν όλοι πριν της ώρας
στους σκοτεινούς τους τάφους. Ο Ριχάρδος
ακόμα ζει, μαύρος της κόλασης μεσίτης,
για ν' αγοράζει εδώ ψυχές και να τις στέλνει
εκεί κάτω. Μα γρήγορα, μα γρήγορα
θα 'ρθει και το αξιοβρήνιτο και αθρήνητο
δικό του τέλος:

η γης ανοίγει, η Κόλαση πυρώνει,
οι δαιμόνες ουρλιάζουν,

οι άγιοι προσεύχονται όλοι, για να φύγει
αυτός το γρηγορότερο απ' τον κόσμο.
Ακούωσέ, ω θεέ μου,

της ζωής του το συμβόλαιο, για να πω,
ενόσω ακόμη ζω: «Το τέρας πέθανε!».
Ω, το 'χες προφητέψει πως θα 'ρχόταν
ένας καιρός που θα ζητούσα τη βοήθειά σου
για να καταραστώ αυτή την προσημένη
αράχνα, τον καμπούρινο αυτόν φρόνο!

Σε είχα ονομάσει τότε εικόνα φεύτικη
της ευτυχίας μου· σε είχα αποκαλέσει
δυστυχημένη σκιά, ζωγραφισμένη
βασίλισσα, αντιφέγγισμα μονάχα
εκείνου που είχα εγώ·
μα, που 'χες ανεβεί τόσο ψηλά,
για να 'ναι τρομερό το πέσιμό σου·

ΕΛΙΣ.

ΜΑΡΓ.

Από τα σωθικά σου είναι βγαλμένο
αυτό το τέρας του Άδη που μας κυνηγάει
γυρεύοντας το θάνατο ολωνών μας.
Αυτόν το σκύλο, που γεννήθηκε με δόντια
πριν ν' ανοίξει τα μάτια, για να κόβει
τ' αρνιά και να ρουφά το αίωό τους αίμα
—αυτόν το σιγαμένο χαλαστή

του θείου έργου— ναι, αυτόν το μέγα τύραννο
της γης, που 'χει βασίλειο τα κλαμένα μάτια
τόσων δυστυχημένων»,

γεννήσανε στο φως τα σωθικά σου,
για να μας στελνει όλους εμάς στον τάφο.

Ω δίκαιε θεέ, κριτή και εκδικητή,
πόσο σ' ευχαριστώ που το αμφοβόρο
αυτό θηρίο σπαράζει τους καρπούς
της κοιλάς της μητέρας του,
και την κάνει κι αυτήν να συντροφεύει
τα κλάματα των άλλων!

Αχ, γυναίκα του Ερρίκου, μη γιορτάζεις
για το δικό μου πόνο! Ο Θεός το ξέρει
πως έχω κλάψει εγώ για το δικό σου.

Μη θυμώνεις μαζί μου:

διψώ για εκδίκηση, και τώρα, να, χορταίνο
κοιτάζοντάς την. Πέθανε ο Εδουάρδος σου,
που 'χε σκοτώσει το δικό μου Εδουάρδο·
επέθανε και ο άλλος ο Εδουάρδος,
για να ξοφλήσει το δικό μου. Ο Γιορκ,
το παιδί, ήτανε μόνο το συμπλήρωμα·
γιατί κι οι δυο οι δικοί σου δεν μπορούσαν
να ισοζυγιάσουν τη μεγάλη αξία

ΔΟΥΚ.

ΜΑΡΓ.

- ΔΟΥΚ.   μα εγώ δε θα σ' ακούσω.
 ΡΙΧ.   Θα είμαι προσεχτικά και μετρημένη
                   στα λόγια μου.
 ΡΙΧ.   Και σύντομη, μητέρα'
 ΔΟΥΚ.   γιατί βιάζομαι.
 ΡΙΧ.   Τόσο βιάζεσαι; Όμως
                   εγώ σέ πρόσμενα, ο Θεός το ξέρει
                   με πόσους πόνους και με ποια αγωνία.
                   Και δεν ήρθα στο τέλος
                   για να σ' ανακουφίσω;
 ΔΟΥΚ.   Όχι, όχι,
                   μα τον τίμο σταυρό. Ξέρεις πως ήρθες
                   στη γη για να την κάνεις κόλασή μου.
                   Η γέννησή σου ήταν για μένα πόνος
                   αβάσταχτος. Γεμάτα οργή και πείσμα
                   τα παιδικά σου χρόνια· τα μαθητικά σου,
                   άγρια, τρομαχτικά και μακριασμένα·
                   τα νιάτα σου παράτολμα, σκληρά
                   και βία· κι απ' τον καιρό που 'γινες άντρας,
                   στάθηκες πάντα ξιπασμένος, πονηρός,
                   δολερός κι αιμοβόρος;
                   Πιο μαλακός, μα πιο κακός; γλυκότροπος,
                   γεμάτος μοχθηρία. Ποια ευχάριστη ώρα,
                   ποια ανακούφιση είδα εγώ ποτέ μαζί σου;
 ΡΙΧ.   Καμιά, μα το Θεό, έξω απ' την ώρα
                   του Χάμφρεϊ, που καλούσε κάποτε
                   τη χάρη σου να τρώει χωρίς εμένα.
                   Αν σου είμαι έτσι δυσάρεστος, κυρία,
                   άσε να προχωρήσω,
                   για να μην ερεβίζω πια τη χάρη σου.

- ΔΟΥΚ.   Να χτυπήσουν τα τύμπανα!
 ΡΙΧ.   Άκουσέ με!
 ΔΟΥΚ.   Μιλείς πολύ πικρά.
 ΡΙΧ.   Δυο λογια ακόμη·
 ΔΟΥΚ.   γιατί είν' η τελευταία φορά που σου μιλώ.
 ΡΙΧ.   Λοιπόν.
 ΔΟΥΚ.   'Η εσύ, κατά του Θεού τη δίκαιη κρίση,
                   θα πεθάνεις προτού γυρίσεις νικητής
                   από τούτον τον πόλεμο· ή εγώ
                   θα πεθάνω από θλίψη και γεράματα,
                   και δε θα δω το πρόσωπό σου πια.
                   Γι' αυτό πάρε μαζί σου, εκεί που πας,
                   την πιο βαριά κατάρα που έχω· κι είθε,
                   την ημέρα της μάχης,
                   να σου πλακώσει αυτή το στήθος πιότερο
                   απ' όλη τούτη εδώ την πανοπλία
                   που 'χεις φορέσει! Οι προσευχές μου θα 'ναι
                   για τους εχθρούς σου, και οι αθώες ψυχούλες
                   των παιδιών του Εδουάρδου
                   θα φιθυρίζουνε στ' αυτιά των αντιμάχων σου
                   και θα τους τάζουν ευτυχία και νίκη.
                   Αίμα διψάς, και στο αίμα θα τελειώσεις.
                   Ντροπή στάθηκε ολάκερη η ζωή σου
                   και στον τάφο η ντροπή θά 'ρθει μαζί σου.
                   (Φεύγει.)
 Ε.ΔΣ.   Αν και έχω πιο σπουδαία αιτία, δεν έχω
                   τόση δύναμη μέσα μου
                   να σε καταραστώ. Και λέω μονάχα «αμήν».
 ΡΙΧ.   Στάσου, κυρία· σε θέλω να σου πώ.